ત્રિમાસિક / સત્રાંત મૂલ્યાંકન કસોટી - ૨૦૨૬

જીસીઈઆરટી (GCERT) આધારિત પ્રશ્નપત્ર

ધોરણ : ૪ (ચાર)	વિષય : પર્યાવરણ (આસપાસ)	કુલ ગુણ : ૪૦	સમય : ૨ કલાક

વિદ્યાર્થીનું નામ : ..... રોલ નં. : ..... મેળવેલ ગુણ : ..... / ૪૦

પ્રશ્ન ૧ (અ) નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી સાચો ઉત્તર લખો. [૬ ગુણ]

૧. વર્તમાન સમયમાં સૌથી ઝડપી પરિવહન માટે નીચેનામાંથી કઈ જોડ સાચી છે?

(A) કાર - બસ (B) ટ્રેન - હોડી
(C) ટ્રેન - વિમાન (D) વિમાન - સાયકલ

૨. જે પ્રાણીઓ ઈંડાં મૂકે છે તેમને ઓળખવા માટે નીચે પૈકી કઈ બાબત સાચી છે?

(A) તેમના કાન બહાર દેખાતા નથી અને શરીર પર વાળ હોતા નથી. (B) તેમના કાન બંને બાજુ જોઈ શકાય છે.
(C) તેમના શરીર પર ખૂબ વાળ હોય છે. (D) તેઓ બચ્ચાંને દૂધ પીવડાવે છે.

૩. હાથીના મોટા કાન તેને કઈ રીતે મદદરૂપ થાય છે?

(A) ઝડપથી દોડવા માટે (B) સાંભળવા તથા શરીરને ઠંડું રાખવા માટે
(C) ખોરાક પકડવા માટે (D) પાણી પીવા માટે

૪. ખેજડી ગામના લોકો વૃક્ષો અને પર્યાવરણ વિશે શું માનતા હતા?

(A) વૃક્ષ આપણને નુકસાન કરે છે. (B) વૃક્ષો આપણી જમીન બગાડે છે.
(C) "વૃક્ષ છે તો જ આપણે છીએ." (D) વૃક્ષો પાણી પી જાય છે.

૫. મધપૂડામાં ઈંડાં મૂકવાનું મુખ્ય કાર્ય કોણ કરે છે?

(A) કામદાર મધમાખી (B) રાણી મધમાખી
(C) નર મધમાખી (D) સૈનિક માખી

૬. કચ્છનું 'પ્રવેશદ્વાર' ગણાતો મુખ્ય પુલ કયો છે?

(A) ગોલ્ડન બ્રિજ (B) સાબરમતી પુલ
(C) સૂરજબારી પુલ (D) વિવેકાનંદ પુલ

પ્રશ્ન ૧ (બ) યોગ્ય શબ્દ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો. [૫ ગુણ]

૧. પર્વતીય વિસ્તારમાં શાળાએ જવાનો રસ્તો પથરાળ અને ..... હોય છે. (સપાટ / આડા-અવળા)

૨. જે પ્રાણીઓના કાન બહાર દેખાય છે તેમના શરીર પર ..... જોવા મળે છે. (વાળ / પીંછા)

૩. હાથીના ટોળાનું નેતૃત્વ સૌથી ..... હાથણી કરે છે. (નાની / ઘરડી)

૪. ખેજડી ગામ રાજસ્થાનના ..... શહેર નજીક આવેલું છે. (જોધપુર / જયપુર)

૫. રેલવે સ્ટેશન પર લાલ રંગના કપડાં પહેરી સામાન ઊંચકતા માણસને ..... કહેવાય છે. (કુલી / ગાર્ડ)

પ્રશ્ન ૨ (અ) નીચે આપેલાં વિધાનો ખરાં (✓) છે કે ખોટાં (✖) તે જણાવો. [૫ ગુણ]

૧. નદી પર સિમેન્ટનો મજબૂત પુલ બનાવવા લોખંડ, સિમેન્ટ અને પથ્થરનો ઉપયોગ થાય છે. [ ]

૨. પક્ષીઓના શરીર પર વાળ હોય છે તેથી તે બચ્ચાંને જન્મ આપે છે. [ ]

૩. કીડીઓ અને મધમાખીઓ સમૂહમાં શિસ્તબદ્ધ રીતે કામની વહેંચણી કરીને રહે છે. [ ]

૪. ખેજડી વૃક્ષના લાકડાને જીવજંતુ કે ઉધઈ દ્વારા સરળતાથી સડો લાગી જાય છે. [ ]

૫. રેલવે ફાટક બંધ હોય ત્યારે વાહન ચાલુ રાખી સતત હોર્ન વગાડવો જોઈએ. [ ]

પ્રશ્ન ૨ (બ) યોગ્ય જોડકાં જોડો. [૪ ગુણ]

વિભાગ 'અ'	જવાબ	વિભાગ 'બ'
(૧) સૂરજબારી પુલ	૧ -	(A) રણપ્રદેશમાં શાળાએ જવા
(૨) ઊંટગાડી	૨ -	(B) કચ્છનું પ્રવેશદ્વાર
(૩) રાણી મધમાખી	૩ -	(C) મધ એકઠું કરવાનું કાર્ય
(૪) કામદાર મધમાખી	૪ -	(D) માત્ર ઈંડાં મૂકવાનું કાર્ય

પ્રશ્ન ૨ (ક) નીચે આપેલા પ્રાણીઓનું યોગ્ય જૂથમાં વર્ગીકરણ કરો. [૪ ગુણ]

પ્રાણીઓ : [ગાય, ચકલી, ભેંસ, કાગડો, સિંહ, ગરોળી, હાથી, પોપટ]

બચ્ચાંને જન્મ આપનારાં પ્રાણીઓ (કાન બહાર દેખાય)	ઈંડાં મૂકનારાં પ્રાણીઓ / પક્ષીઓ (કાનને બદલે મીંડાં હોય)
૧. ..... ૨. ..... ૩. ..... ૪.	૧. ..... ૨. ..... ૩. ..... ૪. .....

પ્રશ્ન ૩ (અ) મને ઓળખો. [૩ ગુણ]

૧. હું તારના દોરડા અને ટ્રોલીથી બનેલ છું, ઊંચા પર્વત કે ખીણ પાર કરવા મારો ઉપયોગ થાય છે. ➔ .....

૨. મારા કાન પાંદડા જેવા આકારના છે, હું રૂ જેવું પોચું છું અને મને ગાજર ખૂબ ભાવે છે. ➔ .....

૩. હું રણ વિસ્તારમાં થતું વૃક્ષ છું, મારી છાલમાંથી દવા બને છે અને સીંગોનું શાક બને છે. ➔ .....

પ્રશ્ન ૩ (બ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક-બે વાક્યમાં ઉત્તર આપો. (કોઈપણ પાંચ) [૫ ગુણ]

૧. સમુદ્રમાં મીઠાના અગર બનાવીને મીઠું પકવનારને શું કહેવાય છે?

૨. પક્ષીઓને કાન બહાર કેમ દેખાતા નથી?

૩. હાથીઓ પોતાના શરીરને ઠંડક આપવા માટે શામાં રમવાનું પસંદ કરે છે?

૪. જ્યારે કોઈ મધમાખીને રસવાળું ફૂલ મળે ત્યારે તે બીજી માખીઓને કેવી રીતે જાણ કરે છે?

૫. રેલવે જંકશન એટલે શું?

૬. અમૃતા અને તેના ગામના લોકોએ વૃક્ષો બચાવવા માટે શું કર્યું હતું?

પ્રશ્ન ૪ (અ) નીચે આપેલા પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર આપો / વૈજ્ઞાનિક કારણ આપો. (કોઈપણ બે) [૪ ગુણ]

૧. **કારણ આપો :** આપણે વધુમાં વધુ વૃક્ષો વાવવાં અને તેનો ઉછેર કરવો જોઈએ.

૨. **સમજાવો :** પ્રાણીઓ સમૂહમાં (ટોળામાં) કેમ રહે છે? તેનાથી તેમને શો ફાયદો થાય છે?

૩. **કારણ આપો :** રેલવે ફાટક બંધ હોય ત્યારે વાહનનું એન્જિન બંધ રાખવું જોઈએ.

પ્રશ્ન ૪ (બ) નીચેનામાંથી કોઈપણ એક પ્રશ્નનો સવિસ્તાર ઉત્તર આપો. [૪ ગુણ]

૧. રેલવે સ્ટેશન પર મુસાફરોની સગવડ માટે કઈ કઈ સુવિધાઓ અને વ્યવસ્થાઓ જોવા મળે છે? વિગતે લખો.

- અથવા -

૨. અનિતાના જીવન સંઘર્ષમાંથી આપણને કઈ કઈ પ્રેરણા મળે છે? દીકરીઓના શિક્ષણનું શું મહત્વ છે?